

Розділ перший

Якщо ви збираєтеся це читати, то не треба.

Однаково через кілька сторінок вам захочеться відкласти книжку. Так що краще й не починайте. Кидайте. Кидайте, поки не пізно.

Рятуйтеся.

Подивіться програму — по телевізору напевно буде щось цікавіше. Або, якщо у вас стільки вільного часу, запишіться на вечірні курси. Вивчіться на лікаря. Зробіть із себе людину. Втіште себе — сходите повечеряти до ресторанчика. Пофарбуйте волосся.

Роки йдуть, і ніхто з нас не молодіє.

Те, про що тут написано, вам не сподобається відразу. А далі буде ще гірше.

Це дурна історія про дурного хлопчиська. Дурна і правдива історія про недоумка, із яким ви точно не захотіли б знатися в реальному житті. Ось він, істеричний маленький засранець, зростом вам десь по пояс, із ріденьким світлим волоссячком, зачесаним на косий проділ. Ось воно, дрібне гаденя, — усміхається зі шкільних світлин: молочних зубів подекуди бракує, а нормальні зуби ростуть безладно. Ось він, у своєму ідіотському светрі в синю з жовтим смужку, подарунок на день народження, колись — найулюбленіший.

Нігті вічно обкусані. Улюблене взуття — кеди. Улюблена їжа — гівняні корн-доги*.

Ось він, малолітній недоумок, — у викраденому шкільному автобусі, з мамою, по обіді. Вмостився на передньому сидінні, ясна річ, не пристебнувшись. Біля їхнього мотелю стоїть поліцейська машина, і мама жене із швидкістю шістдесят—сімдесят миль за годину.

Це історія про дурного малого пацючка, грубіяна і плаксія, який — можете навіть не сумніватися — був найгідкішою дитиною на світі.

Дрібний поганець.

Мама каже:

— Нам треба поспішати, — і вони мчать угору слизькою вузькою дорогою, задні колеса виляють по льоду. У світлі фар сніг здається синім. Синій сніг — від узбіччя до темного лісу.

І це все він винуватий. Тільки він. Маленький роздубай.

Мама спиняє автобус, ледь-ледь не доїхавши до підніжжя скелястої гори, і світло фар упирається просто в білу площину, й вона каже:

— Далі ми не поїдемо. — Слова вириваються білими хмарками пари, великими-великими, і відразу зрозуміло, які сильні в неї легені.

Мама ставить автобус на ручне гальмо й каже:

— Виходь, але пальто залиш тут, в автобусі.

* Корн-доги — *corn dogs*, сосиски в тісті, типу класичних хот-догів, поверхня яких має специфічний рельєф, що нагадує за формою качан кукурудзи. Звідси й походить назва цієї страви. *Corn* у перекладі з англійської — кукурудза.

І ось цей маленький і нетямущий свинтус навіть не заперечує, коли мати ставить його просто перед автобусом. Цей підроблений Бенедикт Арнольд у мініатюрі* просто стоїть на місці, у світлі ввімкнених фар, і дає матері зняти з себе светр. Улюблений светр. Цей маленький ябеда просто стоїть напівголий у снігу, а мотор усе гуде й гуде, і звук відбивається луною в скелях, а мама зникла десь у нього за спиною — в холоді й темряві. Світло фар засліплює очі, і гул мотора перекриває сухе скреготіння дерев, які труться одне об одне гілками на вітрі. Повітря таке холодне, що дихати можна тільки впівсили; повітря бракує, і наш дрібний слизняк намагається дихати швидше.

Він не втікає. Він узагалі нічого не робить.

Мама говорить звідкілясь із-за спини:

— Тільки ти не обертайся.

Мама розповідає, що давним-давно, у Стародавній Греції, жила собі дуже красива дівчина, дочка гончаря.

Як завжди, коли мама виходить із тюрми й повертається, щоб забрати його, вони постійно в дорозі. Щоночі — в новому motelі. Їдять у придорожніх закусочних і їдуть, їдуть і їдуть. Увесь день, щодня. Сьогодні в обід хлопчик накинувся на свій корн-дог, поки той був іще занадто гарячим, і проковтнув його ледве не цілком, але корн-дог застряв у горлі, й хлопчик не міг ні дихати, ні розмовляти. Мама підхопилася з-за столу й кинулася до нього.

Дві руки обхопили його ззаду, підняли над підлогою, і мама шепотіла:

* Бенедикт Арнольд (1741—1801) — герой Війни за незалежність, американський генерал, який став потім зрадником і запродавцем. В Америці його ім'я стало загальним іменем зрадника та запродавця.

— Дихай! Дихай, чорт забирай!

Потім хлопчик плакав, і весь ресторан зібрався навколо.

І ось тоді йому здалося, що їм і справді не байдуже, що він ледве не помер. Усі ці люди — вони обіймали його, гладили по голові. Всі його запитували: з тобою як, усе гаразд?

Здавалося, що це триватиме вічність. Усе було так, буцімто треба майже померти, щоб тебе полюбили. Буцімто треба зависнути на самому краю — щоб урятуватись.

— Ну, гаразд, — сказала мама й витерла рота, — виходить, я подарувала тобі життя, ще раз.

А потім офіціантка впізнала його по фотокартці на старому молочному пакеті, й вони з мамою поспішно пішли й повернулися до готелю, на швидкості сімдесят миль за годину.

Дорогою вони заїхали в магазин, і мама купила балончик чорної фарби.

І ось тепер — після всієї цієї скаженої гонки — вони приїхали незрозуміло куди, незрозуміло навіщо, посеред ночі.

Дурненький маленький хлопчик стоїть у світлі фар. Він чує, як у нього за спиною мама струшує балончик із фарбою, круглий камінець усередині балончика б'ється об стінки, і мама розповідає йому, що в тієї дівчини із Стародавньої Греції був коханий.

— Але юнак був із іншого краю, і йому треба було повернутися додому, — каже мама.

Чути шипіння, і хлопчик відчуває запах фарби. Мотор усе гуде й гуде, тепер — голосніше, і автобус злегка погойдуються, перевалюючись із шини на шину.

І ось останньої ночі, коли дівчина та її коханий були разом, каже мама, дівчина засвітила лампу й поставила її так, аби тінь юнака лягла на стіну.

Шипіння фарби триває з перервами. Коротке шипіння, пауза. Шипіння довше, і знову пауза.

І мама розповідає, як дівчина обвела на стіні тінь коханого — щоб у неї хоч щось лишилося від їхнього кохання. Пам'ять про ці останні миті, коли вони були разом.

Наш плаксивий поганець просто стоїть, мружачись на світло від фар. Очі сльозяться, але коли він їх заплющує, однаково бачить сяюче світло — червоне-червоне — просто крізь зімкнені повіки, крізь свою власну плоть і кров.

І мама розповідає, що наступного дня коханий поїхав, але його тінь лишилася.

Тільки на секундочку хлопчик обертається назад, де мама обводить по контуру його безглузду тінь на скелі — але хлопчик стоїть далеко, й тому його тінь виходить на голову вища за маму. Його тонкі руки здаються міцними й великими. Короткі ноги витяглися, стали довгими. Вузькі плечі розвернулися широко-широко.

І мама каже йому:

— Не дивись. І не ворухись, а то все зіпсуєш.

І маленький плаксіє знову повертається до світла фар.

Фарба шипить, а мама розповідає, що саме так винайшли живопис. До Стародавньої Греції ніякого мистецтва не було взагалі. А потім батько дівчини зліпив із глини фігуру юнака, за зразком контуру на стіні — й так винайшли скульптуру.

Мама говорить дуже серйозно:

— Мистецтво народжується тільки від горя. І ніколи — від радості.

Саме так з'явилися символи.

Хлопчик стоїть у світлі фар, тепер його б'є озноб, але він старається не ворухитись, а мама робить свою справу і говорить, звертаючись до величезної тіні, що коли-небудь він навчить людей усьому, чому його навчила вона. Повертати їм щастя. І навіть дещо краще за щастя: спокій.

І всі його поважатимуть.

Коли-небудь.

Це вже після того, як хлопчик дізнався, що Великоднього Зайця немає. Вже після Санта-Клауса, і Зубної Феї, і святого Крістофера, і законів Ньютона, і моделі атома Нільса Бора — але цей дурненький-дурненький хлопчик усе ще вірить мамі.

Коли-небудь, як хлопчик виросте великим, говорить мама тіні, він повернеться сюди, на це місце, й побачить, що виріс точно до тих контурів, які вона запланувала для нього сьогодні.

Голі руки хлопчиська вкрилися сиротами.

Він увесь тремтить од холоду.

І мама йому каже:

— Не тремти, чорт тебе забирай. Стій спокійно, а то все зіпсуєш.

І хлопчик намагається переконати себе, що йому тепло, але світло фар — хай і яскраве — не дає ніякого тепла.

— Мені потрібна чітка лінія, — каже мама. — Якщо тремтітимеш, то все змажеться.

І тільки згодом, через багато років, коли цей маленький невдаха закінчив із відзнакою коледж і вступив на медичний факультет Університету Південної Кароліни — коли йому було вже двадцять чотири й він навчався на другому

курсі, коли мамі поставили діагноз, і його призначили її опікуном, — тільки тоді до нього дійшло, до цього маленького шмаркатого ябеди, що вирости сильним, багатим і розумним — це тільки перша половина в історії твого життя.

А зараз у нього ломить вуха від холоду. Паморочиться в голові, дихання прискорене. Груді вкрилися сиротами. Соски затверділи від холоду, як два червоні прищі, і він каже собі, цей дрібний слизняк: *насправді, так мені й треба.*

І мама йому каже:

— Хоча б стій прямо.

Він розпростує плечі й уявляє, що світло від фар — це прожектор за спиною розстрільної команди. Запалення легенів — так йому й треба. Туберкульоз — так йому й треба.

Дивись також: гіпотермія*.

Дивись також: черевний тиф.

І мама йому каже:

— Завтра мене вже поруч не буде.

Мотор крутиться вхолосту, з вихлопної труби виривається синій дим.

І мама каже:

— Тому стій спокійно й не виводь мене з себе, а то я точно тебе відшльопаю.

І вже, звичайно, цей маленький шкода заслужив, аби його відшльопали. Все, що з ним відбувається, — це все справедливо. Так йому й треба, шмаркатуному недоумкові, який і справді вірить, що все обов'язково буде краще. Коли-небудь у майбутньому. Якщо ти вперто працюватимеш.

* Гіпотермія — загальне охолодження організму.